

Sáránci József

Napok

Új év a reménység napja Vízkereszt napja
 A farsang napjai Gyertyaszentelő napja Szökőévek
 bujdosó huszonkilencedik napja Nőnap Farsangvasárnap
 Húshagyó kedd Hamvazószerda: Anyám holtának napja
 Böjti napok Sándor-József-Benedek napja Március idusa:
 kokárdátlan néma nap A félelem napja Az ítélet napja
A tűzoltók napja A tavasznap: *csillagosok katonák* napja
Hideg napok Véres napok Bolondok napja
 A vakremény kos jegyében fogant zendülő napja
 Választások napja Szünnapok Madarak és a rügyeiket
 tavaszba lövő fák napja A költészet napja Virágvasárnap
 Centrumhétfő Nagykedd Dobszerda Szerlemcsütörtök
 Szita-szita péntek Nagy szabad szombat Húsvéti napok
 A munka ünnepnapja Anyák napja A győzelem napja
 A szolidaritás napja Majálisok napja Fagyosságok:
 Pongrác-Szervác-Bonifác napja Az aszály napjai
 Leszállított napok Fogadónapok Könyvnapok
 Áldozócsütörtök Gyermeknap Pedagógusnap Az építők
 napja Medárd napja Pünkösöd napja Úr napja Hétköznapi
 Péter-Pál napja Feleségem Zsuzsánna napja Kenyérszentelő
 napja Az alkotmány napja Bányásznapi A fegyveresek napja
 Vénasszonyok nyarának napjai Búcsu-napok Öregek napja
 Október huszonharmadika: a Bálvány-döntés napja
 Halottak napja A skorpiós november hetedik napja
 November huszonkettedike: Ady Úr a sátános fekete
 herceg napja Piros napok és sötét napok Mikulás napja
 Ezüst- és aranyvasárnapok Karácsonyok és Szilveszter:
 az Apostol születésnapja És van a teremtésnek háromszáz
 szűk napja: munkanap-dolognap-szürkenap Vannak kezdő
 és végnapok Szűz és mézes napok Az Élet napja
 A Halál napja Az élet-halál napok Napja van
 a Földnek Víznek Égnek Tomboló nap Napvilág
 Csillagok napja Csillagok távoli napok Fogyatozó
 napok Napfogyatkozás Napja van a barátságunk és a
 gyűlöletnek Békekötések és hadüzenetek napja
 Világnapok Fekete napok Hűlő nap Félnap Negyednap
 Időtlen nap A testvériesülő emberiség napja: Sohanap
 Fizetésnap Vasárnap Névnapi Másnapos napok
 Kompromisszumok és árulások napja Befellegzett napok – –

Virágok

Hóvirág Gyöngyvirág Akasztófavirág
Termő-ékes-ág Szerelemvirág
Gólyahír Rémhír Tele a világ

A kaktusz virága: Ne-bánts-virág
Virág a művirágnak Művirág csupán
Vasvirág Rézvirág Aranyvirág a
Harangvirág Táj virággal:
Füstvirág Porvirág Cementvirág
Táj virág nélkül: Szalmavirág

Én kis kertész legény vagyok
Zöld erdőben jártam Szabad-e rózsavízzel?
Szabad-e hol senki se lát
alulról szagolni az ibolyát?
A virágnak megtiltani nem lehet
Vadvirágnak nem lehet
Kertinek meg egyre megy
Töri a virágnyelvet

Virág virága: Mákvirág
Virágszagszervezet: Bogáncs Bűrök
Büdöskevirág Árvácskaország búbig áll
ibolyántúli népakaratban
Ez aztán a Százsorszép
Mondjuk együtt Százsorszép
Mondjuk százszor Százsorszép
Aki vélünk százszor lép Százsorszép
Aki nem az majd meglép majd meglép
Muskátlis ablakunkon majd kilép csak kilép

Sorsvirág? Ki szelet vet vihart arat Viharvirág
Tűzvirág? Jégvirág Salétromvirág Penészvirág
Sörvirág-Borvirág nem Tiszavirág
Hosszúlépés-kedvelő lépj túl a *mai*
korcsmán a szobányi nyárból nézheted
a képmező legrepcébb színeit

Sárgát virágzik a repce
 Nem hiszed? Tamásvirág
 Tamásoknak Nyílvirág
 Nyíl a virág csak nézni kell Látni
 csukott szemmel vakon befelé lazán
 s lélegzettel számolni kétezerig
 Idősek hamarabb abbahagyhatják
 mielőtt elfogná őket a sárga szédület
 s búzavirág-kékre hegedülnék nótájukat
 Csöndvirág? Sóhajvirág? Panaszvirág?
 Száradna el inkább a repce levele

Terjed a Pletyka Legszebb virág a Szóvirág
 Nem harap nem kér enni az Úszóvirág
 Az Úszóvirág Vizivirág nem mint a
 Szikvirág Sóvirág Sáp- és Arankavirág

Végül az Estijószagú s a trambuli
 a trambuli a trambuliliom a trágár-fehér
 Halálvirág – Ha már virág

ELFELEJTETT PORTRÉ XVI.

Sárándi József

Tárgyak

Tetőfedői működésem hét sovány esztendeje alatt számos padlást megjártam. Meleg nyáridőben, távol az otthontól, előfordult, hogy munkásszállás híján a javításra fogott háztető padlásán vettem magamnak ágyat. Lepedőül újságpapír, vánkoslul sportzsákom, takaróul hétköznapokon viselt útikabátom szolgált. A fáradtság feledtette deszkakemény fekhelyem kényelmetlenségét, és álomba rántott. Álomból a „vánkoslombba” surrant egér neszezése vert föl. Sötétbe meresztett, rémült pillantásom egy vadászó macska világító szempárjának infrásugaraival találkozott. Hirtelen fölültem, és zsákom tartalmát – a hívatlan vendéggel együtt – kizuhintottam. A leselkedő seszták vilant, suhant, és lecsapott az útját kereső egérre. Nyekkenés. Aztán a zsákmánnyal iszkoló macska puha futásának zaja elült. „Lidérceimtől” megszabadultam ugyan, de nem tudtam, de nem tudtam újra elaludni. Virradatig tűnődtem a padláson, a padlásról. A sok száz köbméternyi porral lepett, szárítókötelekkel szabdalat térben, képzelt lépteim nyomán cserép- és maltertörmelék ropogott. Fejem fölött a pókhálószerű szürke éjben porból voltak és reám peregték a csillagok. Szemem redőnyei mögött a padlás zárt, szürke végtelenje fel pattant, és tiszta fehérre váltott. Téli táj a képen. Kopasz, dér-hálós, vonuló fákkal. Talpam alatt ropogó hóval. Az ég ólomszürke sátra alatt mozdulatlan tárgyak hevernek szanaszét. Az ember használati eszközei, hóval lepetten, a fölismerhetőség határán. Havas tár-

gyak, fehér a szürkeségben idebenn. Poros tárgyak, szürke a szürkeségben, kívül a szememen. Ugyanaz a szürkeség az emlékezet vásznán s a padlás valóságában. S a tárgyak is mintha ugyanazok lennének, a felismerhetőség határán odakünn és idebenn.

Mindenütt tárgyak. Lábon. Keréken. Állva. Ülve. Fekve. Térdepelve. Némán. Időtlenül. Holtta nyilvánítottan. Íme a holt tárgyak temetője. Ország. Felejtés senkiföldje. Emlékezés aknamezeje. Az emberi lét évadainak, kellékeinek múzeuma. Íme a padlás. Leigázott, elhasznált, kifosztott, megbecstelenített tárgyak ég felé emelkedő, élőkől elhagyott harctere. Vérrel, verejtékkel szerzett dolgok eldugott kiállítóterme. Út visszafelé az időben. Az ember és a dolgok találkozásának első jelentéséig. A bölcsőig. Az ember-állatka első börtönéig. Az öntudatlan sírás és mosoly forrásvidékéig. A gyermekkocsiban tett paradicsomi utazásokig és tovább.

– Babák jönnek, az emberek kicsinyített másai. Rongyból. Kaucsukból. Gumiból. Fából valók. Jól öltözöttek és ruhátlanul. Mindannyian a gyerekek élettelen partnerei. Agresszivitásuk kiszolgáltatótjai. A tehetetlenség vértelen vértanúi. Kéz-láb-törzs-fej nélküli torzók. És jönnek ólomkatonák, gipszkatonák, huszárok szétvert rajai, csapattestei, 48-asok, 14-esek, a más népekre uszított nemzeti érzés elidegenített tárgyai. Jönnek a gyerekkor elsüllyedt csatatereiről s a politikának hízelgő ipar futószalagjáról padlások tömegsírjaiba. Kis jelképek, kis embereknek „nagy” hagyományokról. Itt van

a játék fegyverek arzenálja. A felnőtté előléptetett kamaszok feltétel nélküli fegyverletételeinek színhelye. Hogy a gyerekkor halhatatlan világának végső felosztása után, másféle fegyverekkel, másféle felosztásért lépjenek majd hadba, ha „hí a haza”. De itt vannak a játék fegyverek árnyékában a kinőtt csecsemőruhák, gyermek- és kamaszruhák, ingecskék, kitérdelt, kiült-fényesedett fenekű nadrágocskák, lajbik, elkusbitolt cipőcskék, szandálok. A növekedve változó formák és formátlan-ságok elhagyott, szellős páncélzatai.

Itt lapulnak ormóttan ládákban és papírdobozokban az első betűk hieroglifáit őrző irkák, iskolakönyvek, újságok, Tolnai Világlapjának garmadáit, sárguló fényképekkel, szerelmes leveleket rejtő kupertákkal, kamaszverssekkel egy fedél alatt. Egy fedél alatt a filléres ponyvaregényekkel, háborús kiadványokkal. Bennük az ölés, a kegyetlenség beteges gyönyöreinek leírásával. Ezek a sok műfajú metszetek szintén az emberről maradtak fenn, aki diáksapkában és katonasapkában, iskolatáskával és porcsinzöld katonaládával rukkolt be a hazai városok internátusaiba és kaszárnyáiba. Az emberről, aki később Európa országútjain vonult háborúba. Menetelt és menekült az elvadult kontinens golyóakna-bomba szaggatta vérző testén.

Befejeződött a felnőtték világának területi újrafelosztása. Befejeződött a háború, és eljött a sóvárgott béke. Haláltáborok után béketábor szerveződött. Ezen belül: úttörő-, internáló- és kempingtáborok. Tiszta lapokkal és tiszta padlásokkal kezdet a történelem. Nem kukoricázott

gabonátlanodni a padlás. Sőt füstölt-húsneműtlenedett is. A szalonna és a zsírozó pedig habozás nélkül olvadt a közösbe. Helyükre paradicsomtalan, befőtlen üvegek vándoroltak, tartalmas múltjukra emlékezve a kiüresedett jelenben.

*

Jöttek a többiek is: az eladhatatlanságig avított, dühöngő bútorok, törött székek, agyonült fotelek, rokkant díványok, sezlonok, az étkezés utáni alvások, szeretkezések testszaglenyomataival, magömléspecsét-vázlataival, kopott, szakadozott kárpitokkal, kimerült rugókkal, elhízott percegő szúkkal. S jöttek a megunt nipppek, a kegyvesztett tintatartók, a csorba vázák, a divatjamúlt divatlapok. Megalakult a fenékben vállas, moly- és penésztette ruhák gazdaköre is. Jöttek a villanytól száműzött olajmécsek, petróleumlámpák, a hangulatkelző szerencsepátkóval, háziáldással, szentképekkel. Jöttek a föltörekvő kredencek, a magányos lócák, a bánatos stelázsik, megöregedett kanapék, a hétrét görnyedt gamók és víz-hordó petrencék. És jöttek a haldokló rozsdarákos szerszámok, az ember megörökítő eszközei. Ereklék, a mulandóság gyógyíthatatlan sebeivel.

Még valami jön az ember előtt: a nagy utazásra bekészített koporsó. Benne a forgács alatt pecsétés írás. Gazdája csak önnön halála esetén bonthatja föl.

Mindezeket vastagodik a hamuka, a korom és a por örök barátsága, testvérisége. Mert „mik vogymuk, isa pur és homu vogymuk ...” stb.